

Inledning

Föreliggande nummer av *Bebyggelsehistorisk tidskrift*, nr 60, innehåller fem artiklar med vitt skilda innehåll. Gemensamt för dem är emellertid att de på olika sätt utmanar forskningen genom sina olika och ibland annorlunda och kanske rent av kontroversiella metoder och synsätt på olika källmaterial.

Catharina Nolins inledande artikel *Publicering och professionalisering. Om kvinnliga trädgårdsarkitekters författarskap som en väg till etablering och legitimering*, uppmärksammar ett antal kvinnliga pionjärens publikationer inom trädgårdsområdet under första halvan av 1900-talet. I diskussionen utskiljs två kategorier skribenter, trädgårdsarkitekter respektive trädgårdsskribenter som inte titulerade sig trädgårdsarkitekter. Båda kategorierna behandlas var för sig och ur olika infallsvinklar. Utifrån ett antal av deras texter diskuteras frågor kring yrkesrollen och konstitueringen av en profession.

Den andra artikeln, *Om källvärdet av kyrksägner för studiet av nedlagda medeltidskyrkor*, är skriven av Olof Holm och handlar i konkret form om tidigt övergivna kyrkplatser i Sverige, men också om språk- eller namnforskningens betydelse för bebyggelsehistorisk forskning i en vidare bemärkelse. Författaren utgår från kyrksägner och kyrkplatssägner, och de diskuteras i förhållande till hans egna studier. I författarens argumentation spelar framförallt ortnamnen en nyckelroll. Holms analys leder fram till att han anser sig kunna styrka respektive avfärda ortnamn och sägner som källor.

Herrgårdsbyggandet i Mälardalen under 1700- och 1800-talet: när, var och av vem? av Göran Ulväng utgör ett försök att kartlägga olika konjunkturer i herrgårdsbyggandet under flera århundraden och utgår från de herrgårdstätaste landskapen i Sverige. Artikeln närmar sig frågan utifrån kvantitativa metoder som sällan nyttjats i bebyggelsehistoriska studier, genom att som i detta fall räkna antalet fönster och rum. Ett problem med metoden är naturligtvis att förutsättningar, traditioner och byggnadssätt också har förändrats över tiden. Metoden är emellertid användbar och kan behöva utvecklas genom att också ta hänsyn till andra kvantifierbara storheter som byggnadsvolym, våningsyta och antal våningar, för att tydligare spegla tidsprägel.

Ulrik Hjort Lassens, Karl-Magnus Melins och Ulrich Langes artikel, *Stolpverket i logen på Maglö*, behandlar en enda byggnad, en byggnadstyp och ett produktionsätt som det inte finns särskilt mycket skri-

vet material om i Sverige. Studien utgår från frågan hur logen i konkret bemärkelse uppfördes under 1700-talet och författarna besvarar frågan genom ingående analyser av timmermansarbetet, i form av verktygsspår, märkningar och sammansättningar av de olika delarna. Härmed utnyttjar de andra ingångar än de rent arkitektur- och byggnadshistoriska och visar på hantverkskunskapens betydelse i byggnadshistoriska sammanhang. Artikeln är också ett försök att på olika sätt förklara logens utseende utifrån såväl hantverkets som arkitekturens betydelse.

Den sista artikeln, *Med bebyggelsehistoria som medel. Om relationer mellan kunskapsbildning och uppvärdering av äldre stadsbebyggelse*, av Ingrid Martins Holmberg, handlar om hur äldre stadsmiljöer kan genomgå en värdemässig förändring genom opinionsbildning som stöder sig på ny bebyggelsehistorisk kunskap. Artikeln utgör en översikt över den forskning som ledde till en ökad förståelse för sammansatta stadsmiljöer. Författaren utgår från en studie av den under 1970-talet rivningshotade stadsdelen Haga i Göteborg, och visar hur denna stadsdel, trots sin socialt och fysiskt heterogena bebyggelse, men i linje med kunskapsbildningen, blev förstådd och bevarad som en arbetarstadsdel.

Under en egen rubrik *Idé ooch debatt* presenterar Claes Tollin och Olof Karsvall den stora samlingen geometriska kartor från 1600-talet som nyligen digitaliserats av Riksarkivet och ställts till förfogande för en bred krets. Kartorna är ett världsunikt källmaterial som skildrar kamerala och ekonomiska uppgifter liksom landskapets utseende på bynivå. Inget annat land i världen har en tillnärmelsevis så omfattande, enhetlig och systematisk kartering av det agrara landskapet från 1600-talets första hälft.

Tidskriftsnumret avslutas med en rad recensioner av nytutgiven litteratur inom det bebyggelsehistoriska området, denna gång med viss tonvikt på området hantverk och byggnadsvård.

Avslutningsvis vill redaktörerna för detta nummer tacka författarna för deras artiklar. Vi hoppas att artiklarna skall stimulera till en intressant och tankeväckande läsning, och eventuellt även till inlägg under rubriken *Idé & Debatt* i kommande nummer av *Bebyggelsehistorisk tidskrift*.

Ingrid Martins Holmberg & Ulrich Lange